

POSTANOWIENIE

28 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba

na posiedzeniu niejawnym 28 września 2023 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa H. W.

przeciwko M. K. i K. T. W.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej M. K. i K. W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku

z 20 maja 2022 r., I AGa 118/21,

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2) zasądza od pozwanych M. K. i K. W. solidarnie na rzecz powódki H. W. kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia pozwanym do dnia zapłaty.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 20 maja 2022 r. Sąd Apelacyjny w Białymstoku oddalił apelację pozwanych M. K. i K. W. od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie z 31 maja 2021 r. zasądającego od pozwanych M. K. i K. W. solidarnie na rzecz powódki H. W. kwotę 320 930,94 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 18 lipca 2019 r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania na podstawie art. 21 ust. 3 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (tekst. jedn. Dz.U. z 2022, poz. 1520 –

dalej: „p.u.”) w związku z nie złożeniem w ustawowym terminie wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego W. spółki akcyjnej w O.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez pozwanych.

Skarżący we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powołali się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

Zdaniem pozwanych w sprawie występują istotne zagadnienia prawne dotyczące kwestii związanych z odpowiedzialnością członków zarządu spółek akcyjnych na gruncie art. 21 ust. 3 i 3a p.u. w relacji do art. 10 i 11 p.u. i art. 8 ust. 1 ustawy z 15 maja 2015 r. Prawo restrukturyzacyjne (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 2309 – dalej: „p.r.” oraz art. 299 k.s.h., art. 586 k.s.h. i art. 373 i n. p.u., a pośrednio do art. 116a ustawy z 26 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 2651 – dalej: „o.p.”) i sprowadzają się do następujących pytań:

1. czy w postępowaniu o ustalenie odpowiedzialności za szkodę członków zarządu spółki akcyjnej, opartej na art. 21 ust. 3 p.u. zachodzi podstawa do zastosowania przesłanek egzoneracyjnych (ekskulpacyjnych), o których mowa w art. 299 k.s.h.;
2. czy złożenie wniosku o wszczęcie postępowania restrukturyzacyjnego i skuteczne (prawomocne) otwarcie tego postępowania oraz ustalenia poczynione przez ten sąd w zakresie negatywnych przesłanek dla wszczęcia takiego postępowania (art. 8 ust. 1 p.r.) wywiera skutki materialnoprawne w zakresie wyłączenia odpowiedzialności członków zarządu spółek prawa handlowego bez względu na ich rodzaj (art. 116 a o.p., art. 299 k.s.h., art. 586 k.s.h., art. 21 ust. 3 p.u.), czy też warunkiem koniecznym do uwolnienia się od tej odpowiedzialności jest równoległe złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości;
3. w przypadku odpowiedzi twierdzącej na pytanie drugie, czy ma znaczenie kto dokonał skutecznego wszczęcia postępowania restrukturyzacyjnego, jeżeli zostało ono wszczęte we właściwym czasie, po analizie przesłanek z art. 8 ust. 1 p.r.;

4. czy zawarte w art. 11 ust. 1 a p.u. domniemania prawne o charakterze wzruszalnym – przy ustaleniu, że u danego podmiotu istniały nieuregulowane zobowiązania, których termin płatności przekroczył trzy miesiące – zwalniają sąd orzekający od dokonania ogólnej oceny trwałej niewypłacalności z wykorzystaniem innych dowodów w sprawie, czy też sąd nadal jest zobligowany z wykorzystaniem wszystkich dostępnych (ujawnionych) dowodów ustalać zaistnienie stanu trwałej niewypłacalności.

Ponadto, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, wobec pominięcia przez Sąd dowodu z opinii instytutu, mimo występowania w sprawie spornych opinii biegłych (osób posiadających wiadomości specjalne), a wskutek ich pominięcia oraz innych wnioskowanych dowodów pozwani zostali pozbawieni pełnej możliwości obrony swych praw w procesie cywilnym w warunkach, w których wskutek obowiązujących ustawowych domniemań prawnych, byli zobligowani do wykazywania okoliczności w sposób odmienny od reguł wynikających z art. 6 k.c. oraz 232 k.p.c.

Powódka w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej

pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą usuwanie błędów w zakresie wykładni i stosowania prawa w każdej indywidualnej sprawie.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma istotne znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżących odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151).

Zagadnienia prawne sformułowane przez skarżących nie spełniają wyżej sprecyzowanych w judykaturze Sądu Najwyższego wymagań. Pozwani w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nie przeprowadzili pogłębionego wywodu prawnego z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła swoich wątpliwości dla wykazania, że stanowią one istotne zagadnienia prawne. Silnie kazuistyczne ujęcie zagadnień prawnych - ograniczone do przedstawienia własnego poglądu w opozycji do stanowiska prawnego Sądu drugiej instancji - wskazuje na odniesienie ich do okoliczności konkretnej sprawy i dążenie do uzyskania tą drogą poglądu, który miałby służyć jej rozstrzygnięciu, nie zaś na istnienie w tym zakresie ogólnego problemu związanego z wykładnią prawa. Nie wykazali zatem, że w sprawie ujawniły się zagadnienia wykładnicze o problemowym czy precedensowym charakterze, których wyjaśnienie wymagałoby zaangażowania Sądu Najwyższego i sprzyjało rozwojowi prawa. Skarżący nie sformułowali nowego, dotąd nie rozstrzygniętego problemu wykładniczego, lecz zarzucili Sądowi Apelacyjnemu błędne zastosowanie prawa materialnego objętego podstawami skargi.

Ponadto, w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że odpowiedzialność z art. 21 ust. 3 p.u. jest odpowiedzialnością *ex delicto* opartą na zasadzie winy a przesłankami jej zaistnienia jest szkoda, wina odpowiedzialnych osób z uwzględnieniem podwyższonego standardu należytej staranności (art. 355 § 2 k.c.) oraz związek przyczynowy pomiędzy ich zachowaniem polegającym na niewykonaniu obowiązku zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości w przewidzianym ustawą terminie a szkodą. Wskazano także, że moment złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości (art. 21 ust. 1 p.u.) – z uwzględnieniem domniemań, o którym mowa w art. 11 ust. 1 a, 2 i 5 p.u. - ma charakter obiektywny i nie może być pozostawiony swobodnemu uznaniu członka zarządu spółki (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 24 lipca 2002 r., I CKN 938/00, niepubl.; z 18 lutego 2021 r., II CSKP 1/21, niepubl.; z 28 kwietnia 2022 r., II USKP 159/21, niepubl.; postanowienia Sądu Najwyższego z 19 czerwca 1996 r., III CZP 96/96, OSNC 1996, nr 10, poz. 133; z 18 listopada 2020 r., III UK 285/19, niepubl.; a także wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 22 marca 2013 r., I FSK 862/12, niepubl.).

Niezależnie od powyższego zagadnienie pierwsze zostało sformułowane zbyt ogólnikowo. Niewątpliwie dopuścić należy analogiczne korzystanie z bogatego dorobku orzecznictwa ukształtowanego na tle art. 299 k.s.h. służącego ochronie wierzycieli spółek z ograniczoną odpowiedzialnością do odpowiedzialności za szkodę wierzycieli na podstawie art. 21 p.u., z uwzględnieniem jednak odrębności tej odpowiedzialności wynikającej z innych form prawnych niewypłacalnego dłużnika do których się odnoszą. Ubocznie dostrzeżenia wymaga, że z podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia wynika, że powódka poniosła szkodę, w postępowaniu upadłościowym nie uzyska bowiem zaspokojenia swojej wierzytelności .

Zagadnienie drugie i trzecie nie mają znaczenia w sprawie. Z wiążącej Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia wynika bowiem, że wniosek o wszczęcie postępowania restrukturyzacyjnego został złożony, już po terminie o którym mowa w art. 21 ust. 1 p.u. Przesłanka egzoneracyjna z art. 21 ust. 3 p.u. w postaci otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego lub zatwierdzenia układu w postępowaniu o

zatwierdzenie układu uwalnia osoby zobowiązane od odpowiedzialności, tylko wtedy, gdy jednocześnie wykazą, że nastąpiło to w terminie określonym w art. 21 ust. 1 p.u.

Zagadnienie czwarte, nie jest dostatecznie jasne i nie koresponduje z przebiegiem postępowania w sprawie, w której Sądy *meriti* ustaliły przesłankę niewypłacalności dłużnika w oparciu o całokształt zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w tym dokumentu autorstwa pozwanych z 14 marca 2016 r. „Diagnoza sytuacji finansowej Bank S.A oraz jej przyczyny”. Ponadto, nie budzi wątpliwości, że niewypłacalność dłużnika wierzyciel może udowodnić - z uwzględnieniem domniemań z art. 11 ust. 1 a p.u. oraz art. 11 ust. 2 i 5 p.u. - albo przez wykazanie utraty zdolności do realizacji wymagalnych zobowiązań pieniężnych (przesłanka płynnościowa) albo przez udowodnienie, że zobowiązania pieniężne dłużnika przekraczają wartość jego aktywów a stan ten utrzymuje się 24 miesiące (przesłanka majątkowa).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) należy natomiast rozumieć sytuację, w której skarga jest uzasadniona w sposób ewidentny, wskazując na rażące i poważne uchybienia zaskarżonego orzeczenia, które są możliwe do stwierdzenia bez konieczności prowadzenia bardziej złożonych rozumowań. Jedynie w takim wypadku możliwa jest kontrola prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji w postępowaniu kasacyjnym. Obciążenie go oczywistą i istotną wadą wskazuje, że usunięcie tego orzeczenia z obrotu leży w interesie publicznym – a tym samym, że może dojść do realizacji celu skargi kasacyjnej, jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia (tak np. Sąd Najwyższy w postanowieniach z 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, niepubl. i z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, niepubl. i przywołane tam orzecznictwo).

Bliższa analiza lakonicznego uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala przyjąć, by skarga była – w powyższym

rozumieniu – oczywiście uzasadniona. Sposób sformułowania wniosku wskazuje, że skarżący traktują skargę kasacyjną nie jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, a jako instrument pozwalający im na kwestionowanie niesatysfakcjonującego ich rozstrzygnięcia w trzeciej instancji, któremu to celowi postępowanie kasacyjne nie służy.

O oczywistej zasadności skargi nie świadczy pominięcie zgłoszonego przez skarżących wniosku dowodowego z opinii instytutu, stwierdzenie bowiem, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy jest wystarczający do rozstrzygnięcia sprawy mieści się w kompetencjach Sądu *meriti*. Ocena wiarygodności i mocy dowodów jest podstawowym zadaniem sądu orzekającego, wyrażającym istotę sądenia, a więc rozstrzygania kwestii spornych w warunkach niezawisłości, na podstawie własnego przekonania sędziego (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 15 listopada 2004 r., II UK 80/04, niepubl. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 30 października 2012 r., I UK 322/12, niepubl.). Powyższa zasada znajdzie zastosowanie również przy ocenie dowodu w postaci opinii opracowanej przez biegłego i powinna obejmować logikę, jasność i przejrzystość wyводу, niesprzeczność opinii z pozostałymi dowodami przeprowadzonymi w sprawie i uznanymi przez sąd za wiarygodne, spełnienie wymagań wynikających z tezy dowodowej, jednoznaczność opinii oraz poziom fachowej wiedzy biegłego (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 17 maja 1974 r., I CR 100/74, niepubl. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 7 listopada 2000 r., I CKN 1170/98, OSNC 2001, nr 4, poz.64). Fakt, że opinia nie jest przekonująca dla stron nie jest przesłanką dopuszczenia kolejnych opinii (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 10 października 2012 r., I UK 210/12, niepubl., z 14 listopada 2013 r., IV CSK 135/13, niepubl., z 14 lipca 2017 r., II CSK 655/16, niepubl. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 7 listopada 2010 r., I CKN 1170/98, OSNC 2001 nr 4, poz. 64). Sądy *meriti* przekonująco wyjaśniły z jakich przyczyn przeprowadzenie dowodu z kolejnej opinii biegłego uznały za nieuzasadnione (k. 2145 oraz strony 22- 25 uzasadnienia Sądu Apelacyjnego), odnosząc się także do mankamentów prywatnych opinii biegłych sporządzonych na zlecenie pozwanych i przedstawionych w toku postępowania. W sprawie nie zaistniała zatem sytuacja bezzasadnego pominięcia przez Sąd pierwszej instancji wniosku skarżących o

dopuszczenie dowodu z opinii instytutu i powielenia tej wadliwości przez Sąd Apelacyjny.

Dostrzeżenia także wymaga, że skarżący – motywując potrzebę przeprowadzenia dowodu z opinii instytutu błędną oceną przez Sąd Apelacyjny dowodu z opinii biegłego C. K. - przy konstrukcji skargi pominęli, że skarga kasacyjna jest instrumentem prawidłowości stosowania prawa przez sądy, a nie instrumentem kontroli ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego orzeczenia. Nie można zatem przenosić do postępowania kasacyjnego sporów dotyczących stanu faktycznego, gdyż jego ustalenie należy do sądów *meriti*, a Sąd Najwyższy nie ma w tym zakresie żadnych, ustrojowych ani procesowych kompetencji (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 14 stycznia 2000 r., I CKN 1169/99, OSNC 1169/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 139 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 18 lipca 2014 r., IV CSK 671/13, niepubl.). Zasady wiążania Sądu Najwyższego podstawą faktyczną zaskarżonego orzeczenia skarżący nie respektują także w podstawach skargi, zarzucając Sądowi Apelacyjnemu wprost naruszenie art. 233 § 1 k.p.c., z czym wiążą następnie zarzuty naruszenia prawa materialnego, a także dołączając do skargi odpis opinii sporządzonej w sprawie II K 118/18 Sądu Okręgowego w Olsztynie, jako materiał pogładowy mający wspierać ich stanowisko (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

W konsekwencji argumentacja przytoczona we wniosku nie wykazuje tezy, że zaskarżone orzeczenie stanowi konsekwencję kardynalnych błędów w zakresie stosowania prawa materialnego i procesowego, których efektem jest orzeczenie oczywiście wadliwe.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 oraz art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015, poz. 1800, ze zm.), nie znajdując podstaw do uwzględnienia wniosku o zasądzenie

kosztów od każdego z pozwanych odrębnie, skoro odpowiadają solidarnie co do istoty sprawy (art. 105 § 2 k.p.c.).

[SOP]

[ms]